

CO PÍŠÍ JINDE

Architekta, urbanistu a památkáře **Karla Kuču** jistě nemusíme našim čtenářům představovat. Jeho encyklopedie Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, Atlas památek České republiky a mnoho dalších publikací je dobře známo odborné i laické veřejnosti. V článku nazvaném **Českou krajinu ničí diletantismus** si s tímto autorem povídala **Marie Trávníčková**.

Jak byste charakterizoval stav našich památek? Jak jsou na tom města a vesnice jako celky? Co je ničí?

Diletantismus. Míží architektura pro českou krajinu typická. Vezměte si venkov, kde se v 60. letech začalo s výstavbou, která je lidová v uvozkách. Což znamená, že ji nenavrhovali lidé, kteří by ji měli navrhovat, ale diletanti. Ta zástavba je naprosto bezohledná, bez jakékoliv hodnoty.

Po roce 1990 se občas již objevují stavby citlivější nebo aspoň menší. Jenže místo toho, abychom se vrátili k vlastní slušné architektonické práci, a tím nemyslím architekturu v superlativech, ale běžnou stavitelskou produkci, naimportovaly se sem ty nejhorší katalogové domky ze západní Evropy a Ameriky. A jsou podobně nehodnotné, navíc kýčovitě, a do našeho prostředí se nehodí vůbec. Ani do vesnic, ale ani do vilových čtvrtí měst. Naštěstí se staví většinou na okraji, takže historické části tolik neničí. Což má ale i stinnou stránku – šíří se do volné krajiny a tak ničí ji.

Každá doba přece nějakým způsobem do měst a vesnic zasáhla?

Ale až do nástupu funkcionalismu vždycky stavby navrhovali lidé, kterým nevalily tradiční tvary, kteří měli výtvarný cit a v tom duchu byli školeni. I vesnické chalupy stavěli školení tesaři a stavitelé. Řadu vesnických domů dávala stavět vrchnost a projektoval je vrchnostenský stavitel, ačkoliv na první pohled vypadají jako čistě vesnické stavby.

Každý sám sobě architektem – to u nás opravdu funguje až od 60. let 20. století a na západ od nás to nemá obdoby.

Našel jste vůbec na svých cestách město nebo vesnici, které zůstaly špatných zásahů uchráněné?

Takových měst jsou pořád desítky a vesnic stovky. Někde na okraji se jim možná něco nepodařilo, ale centrum zůstalo relativně čisté. Především jde o všechny městské památkové rezervace, většinu vesnických památkových rezervací i další památkové zóny, ať už městské nebo vesnické.

Vaší velkou specialitou jsou města. V posledních letech v nich roste řada velkých budov, obchodních center, úřadoven. Málokterá se líbí, prakticky každá vyvolá spory. Jen proto, že nejsme na moderní architekturu zvyklí?

I v samém centru Prahy jsou stavby, které vadí už svým šíleným objemem, snahou vytráskat z pozemku maximum. Škoda, protože konečně od roku 1990 u nás vzniká architektura v pravém slova smyslu, což se v letech před ním říct nedalo. A objevují se věci zajímavé. Ale vedle nich se staví i spousta nekvalitních a ošklivých staveb, přestože i od renomovaných architektů.

Jak se to může stát?

Vysoká škola ve svých studentech podporuje dojem, že architekt je umělec, individuum, vládce všeho. Může si dělat, co chce, rozhoduje jen jeho kreativita a genialita. Někteří pak vědomě a záměrně považují historické prostředí za svého konkurenta, kterého je třeba překonat a za každou cenu se vůči němu vymezit. Kdyby se jím naopak nechali inspirovat, výsledek bude zajímavější.

Co tedy jako architekt, urbanista a památkář radíte, když se stavět musí?

Obohacovat, a ne bořit za každou cenu. I v památkových zónách existuje dostatek proluk a nezastavěných parcel, proč je tedy nevyužít a ničit něco, co je pěkné.

Dřív plnily některé stavby v prostoru důležitou roli orientačního bodu. Tuto funkci orientace v prostoru kdysi hrály kostely. Proč s ní už dnešní urbanismus nepočítá?

Je to chyba, i v nově budovaných částech měst by měly vznikat dominanty. Čímž ovšem nemyslím objemnou halu hypermarketu, ale nějakou veřejnou budovu. Když už ne kostel, tak aspoň radnici nebo školu.

Starý urbanismus a stará architektura byly čitelné a měly zásady, na které se prostě dalo spolehnout. Proto je nám v nich dobře, žádnou nostalgii v tom nehledejme.

[HOSPODÁŘSKÉ NOVINY, 11.–13. 7. 2003]

Budoucnost Evropy – to je téma tří článků, které vám nyní v krátkosti představíme. Prvním z nich je Pohled arabisty **Štěpána Macháčka** na problémy stárnutí evropské populace a imigrační politiky v článku **Islám může zachránit Evropu**.

Evropská populace stárne a již dnes není schopna se dostatečně početně obnovovat. Mladí lidé do 15 let věku tvoří např. v Itálii, Francii, Velké Británii a Německu pouze 17 % celkové populace. Naproti tomu v zemích jižního a východního středomoří, především pak v arabských zemích, je situace právě opačná. Přitom jednotlivé blízkovýchodní země se k problému rychlého populačního růstu staví rozdílně. Některé země tento růst podporují – hlavně bohaté ropné státy Arabského poloostrova a Perského zálivu, dále Libye, Sýrie, Írán, Palestina. Oproti tomu Egypt, Tunisko, Turecko či Alžírsko považují již delší dobu svůj prudký populační nárůst za ohrožení ekonomicko-spoločenského vývoje. Z kořenů, které tkví v tradiční společnosti a především muslimské náboženství jsou příčinou kulturních norem vyznávajících velkou rodinu. Velká rodina, a nikoliv stát, fungují v tomto tradičním prostředí jako ekonomická a sociální síť.

V současnosti není imigrace do Evropy z těchto zemí nijak dramatická především díky přísným imigračním zákonům. Již dnes se však nabízí otázka řešení nastávajícího nedostatku mladého evropského obyvatelstva (bez něhož bude mít dosud dobře fungující ekonomika problémy) otevřením bran migraci z geograficky nejbližšího prostoru překypujícího obyvatelstvem bez společenských a ekonomických perspektiv. Odčerpá se tím však samozřejmě nejschopnější a nejnvdělanější pracovní síla těchto regionů. Zůstává potom otázkou, zda v důsledku tohoto vývoje dojde k obohacení evropského kulturního prostředí, anebo naopak k vystupňování nevráživosti mezi „starými“ a „novými“ Evropany.

[LIDOVÉ NOVINY, 26. 7. 2003]

Evropa bude buď jednotná, nebo slabá – říká nositel Nobelovy ceny za mír a bývalý šéf americké diplomacie **Henry Kissinger**. V článku **Radka Honzáka** je přiblížen rozhovor, který H. A. Kissinger poskytl českým novinářům při své červencové návštěvě Prahy.

Mohou nové členské země Evropské unie jako Česká republika napomoci dialogu mezi Evropou a Spojenými státy?

Pořád někde čtu, že tyto nové členské země jsou něco jako americký trojský kůň a že by měly v Evropě hájit americké zájmy. Já patřím k realistické škole zahraniční politiky a věřím, že každá země by měla jednat ve svém národním zájmu. Neočekávám, že budou hájit zájmy USA. Myslím ale, že země střední a východní Evropy si díky své historické a zeměpisné poloze velmi dobře uvědomují důležitost vztahů se Spojenými státy.

Postkomunistické země ale nelze nutit, aby si vybraly mezi USA a Evropou, ať už by je nutila Evropa, nebo my. Zároveň je ale důležité, aby se Evropa nedefinovala jako protiklad Spojeným státům. Evropa by se měla chovat podle svých zájmů, a myslím, že tyto zájmy jsou souběžné s našimi. Nikoli identické, ale souběžné.

Jak bude podle vás vypadat svět za padesát let?

Když se na svět podíváte z pozice amerického prezidenta nebo ministra zahraničí zjistíte, že oblast severního Atlantiku žije v 21. století, Asie je z hlediska evropské historie světem 19. století a Blízký východ jako by žil v dobách třicetileté války, jde o svět 17. století. A sladit všechno dohromady je neobyčejně obtížné.

Spojené státy budou za padesát let stále velice silnou zemí. Evropa se buď sjednotí a najde společnou identitu, anebo se bude muset smířit s tím, že bez jednoty bude hrát menší roli. Čína, pokud se bude nadále rozvíjet stejným tempem, bude mít obrovský vliv, ne nutně vojenský, ale jistě hospodářský.

[LIDOVÉ NOVINY, 7. 7. 2003]

Třetím pohledem na Evropu je pohled ekonoma. Článek **Hany Lešnarové** **Odpor proti globalizaci je oprávněný** přináší rozhovor s profesorem ekonomiky a financí na Kolumbijské univerzitě a nositelem Nobelovy ceny za ekonomii **Josephem Stiglitzem**.

Nedávno jste napsal, že Evropa propadla ve svém fundamentálním poslání: totiž zajistit stabilní růst. Podle Vás struktura evropského organismu není nastavena tak, aby zvládala problémy současnosti. Proč?

Evropě se v nedávné době nepodařilo udržet vysokou úroveň zaměstnanosti. Její reakce na ekonomické zpomalení v roce 2000 nebyla příliš taktická. Evropská unie má totiž svázané ruce: jak svými monetárními, tak rozpočtovými pravidly. Maastrichtská kritéria, která ukládají členům eurozóny držet schodek rozpočtu a státního dluhu pod třemi procenty HDP, byla namířena proti problémům minulosti, ale nikoliv budoucnosti. Skutečným problémem minulosti byly vysoká inflace a deficity, avšak ty nejsou nutně problémem budoucnosti. Dnes se ukazuje, že rozpočtové schodky během ekonomických recesí mohou být přínosem. Když jsem dělal poradce Clintonovi, zabránili jsme uzákoněním vyrovnaného rozpočtu také tomu, aby hlavním úkolem federální centrální banky bylo pouhé sledování inflačního cíle. Takže jsme vlastně odmítli dvě hlavní maastrichtská kritéria. Ale na druhé straně: špatně nastavené rozpočty ekonomice nepomohou a naopak mohou přinést další problémy v budoucnu. Nejde o to, jestli podporují deficity, nebo ne. Nejdůležitější je, jak jsou ty deficity strukturované a jak jsou načasovány.

Tvrdíte, že rozhodnutí o výši úrokových sazeb by nemělo být jen v rukou technokratů v centrálních bankách, ale že by se na rozhodnutí měli podílet i ti, kterých se to týká. Není však nebezpečné otevřít toto rozhodování politikům, kteří by je mohli zneužít pro své zájmy?

Například ve Švédsku sedí v bankovní radě centrální banky i zástupce zaměstnanců. V Anglii rozhoduje o tom, jaká by měla být výše inflace, vláda, ale realizace už je na bedrech centrální banky. Navíc ve spoustě zemí, kde se centrální banky tváří nezávisle, často jednájí podle partikulárních zájmů různých skupin.

Raději bych viděl mnohem víc průhlednosti v systému rozhodování centrálních bank – ať přiznají, že se od politiky nikdy úplně oddělit nemohou.

Říkáte, že antiglobalizační demonstranti protestují oprávněně. Jak chcete mocné země přinutit ke změně chování?

Musí vzrůst počet hlasů, které budou říkat, že se to musí změnit. Zdá se mi zají-

mavé, že si stále více Američanů myslí, že to, co USA provádějí na globalizované scéně, není dobré. Třeba program odpuštění dluhů rozvojových zemí v Africe prosadila hlavně nezisková skupina Jubilee 2000.

[MF DNES, 30. 8. 2003; NA PODZIM T. R. VYCHÁZÍ V NAKLADATELSTVÍ PROSTOR STIGLITZOVA KNIHA JINÁ CESTA K TRHU. AUTOR V NÍ REFLEKTUJE MÍ. CELOSVĚTOVOU FINANČNÍ KRIZI V ROCE 1997, RUSKOU EKONOMIKU A SPOLEČNOST PO ZÁNIKU SSSR, KRIZI ARGENTINY, POLITIKU MEZINÁRODNÍHO MĚNOVÉHO FONDU ČI ÚSKALÍ GLOBALIZACE]

Významnou kulturní událostí v naší zemi se v letošním létě stalo zapsání další památky do seznamu světového kulturního dědictví UNECSO. Židovské ghetto a bazilika v Třebíči se tak staly dvanáctou památkou UNESCO v České republice. V článku **Radka Bartoníčka** a **Michaely Šimové** – **Mělo být zbořeno, nyní se jím pyšníme** se poukazuje na to, že nebýt architekta a duchovního otce obnovy Lubora Herzána, byl by tento soubor patrně dávno zbourán. Spolu s tehdejší starostou Pavlem Heřmanem se podařilo získat půjčku od americké vlády, která se použila na infrastrukturu. Čtvrť se propojila s centrem města lávkami přes řeku Jihlavu. Na fasády domků začalo jejím majitelům přispívat město. Dnes najdeme v parteru ghetta množství drobných provozoven, které čtvrť výrazně oživují.

V dobách největší slávy žilo v ghettu 1 600 židovských obyvatel. Během druhé světové války byli všichni obyvatelé odsunuti do koncentračních táborů. Vrátilo se jich deset.

[MF DNES, 4. 7. 2003]

Článek **Jiřího Hlinky** **S průmyslovou architekturou mizí kus historie** informuje o druhém ročníku bienále Industriální stopy v postindustriálním světě, které se konalo v červnu v Praze.

I když sílí zájem o technické památky, stále chybějí peníze na jejich revitalizaci nebo rekonstrukci. A tak spousta staveb, která svého času posloužila jako výkladní skříň moderní architektury (pivovary, hutě, cukrovary, nádražní budovy aj.) časem ztratila svoji funkci a změnila se často ve skrumáž chátrajících a nesooudných objektů. Revitalizace či rekonstrukce takových objektů bývá nákladnější a tak ve většině případů nastupuje asanace.

Na bienále se mohli účastníci seznámit kromě jednotlivých příspěvků i s pracemi

budoucích architektů ČVUT na nové využití těchto staveb.

[HOSPODÁŘSKÉ NOVINY, 26. 6. 2003]

Na závěr vám dnes ještě připomeneme, že v nakladatelství Zlatý řez právě vychází kniha *Tančící dům*, kterou sestavila Irena Fialová [Jiří Hlinka – Monografie o tančícím domě je i portrétem společnosti; HOSPODÁŘSKÉ NOVINY, 5. 8. 2003] a nakladatelství Lidové noviny vydává knihu Roberta Kagana *Labyrint síly a ráj slabosti* s podtitulkem Amerika, Evropa a nový řád světa [Pavel Barša – Proč ta roztržka mezi USA a Evropou?; MF DNES, 6. 9. 2003].

Z MONITORINGU TISKU MINISTERSTVA PRO MÍSTNÍ ROZVOJ

Lidé staví v zátopové oblasti

Karel Toman

Článek kritizuje povolované stavby v záplavové oblasti Kroměříže. I přes snahu stavebního úřadu vysvětlit potenciálním stavebníkům na územním plánu rizika, se staví na levém břehu Moravy nové průmyslové objekty.

[MF DNES, STŘEDNÍ MORAVA, 19. 7. 2003]

Bez územních plánů dotace nebudou

Petr Přibyl

Možnost čerpat prostředky z Programu rozvoje venkova mohou pouze obce s vypracovanou územně plánovací dokumentací. Problémem mikroregionu Stražičtět na Pelhřimovsku je však fakt, že zhruba osmdesát procent obcí ještě územní plán nemá.

Mikroregion Stražičtět sdružuje dvacet obcí, zaujímá plochu zhruba 18 tisíc hektarů a má přibližně devět tisíc obyvatel. Je zpracován Strategický plán rozvoje mikroregionu, který zpracovala Regionální rozvojová agentura Vysočina.

[LISTY PELHŘIMOVSKA - VYSOČINA, 23. 7. 2003]

Šanci tentokrát dostávají i menší obce

Regionální program podpory rozvoje severozápadních Čech vyhlášený Ministerstvem pro místní rozvoj dává jako jeden z mála dotačních programů možnost i malým obcím (do 5 000 obyvatel) ve strukturálně postižených regionech zvelebit svá sídla a zainvestovat zastaralé a nevyužívané objekty či průmyslové areály, většinou bývalá zemědělská družstva, vhodné k podnikání.

Druhý dotační titul – investiční projekty infrastrukturního charakteru podporující cestovní ruch, je zaměřen na výstavbu cyklotras, kulturních a vzdělávacích center, lyžařských a sportovních areálů, turistických ubytoven ...

[DENÍK LITOMĚŘICKA, 2. 8. 2003]

LEADER pro venkov

Alida Horváthová

Článek představuje program Evropské unie LEADER, který se orientuje na rozvoj venkovských oblastí, ale klade velký důraz na lidské zdroje. Každá členská země má svůj Národní program LEADER + zpracovaný na základě specifik daných tou kterou venkovskou oblastí, jejím životním prostředím a konkrétními cíli, kterých má být zavedením programu dosaženo.

Více informací: www.mmr.cz

[LITERÁRNÍ NOVINY, 23. 6. 2003]

Lázně se budou zaměřovat na zahraniční hosty

Irena Zemanová

Vedle tradiční léčebné funkce se stávají lázně stále více vyhledávaným místem dovolených. České lázně jsou turisticky velmi atraktivní, spojuje se tu tradice s kvalifikovanou odbornou péčí, což láká zahraniční turisty. Zlepšit by se měla propagace, standard ubytování a poskytovaných služeb i jazyková vybavenost personálu.

[HOSPODÁŘSKÉ NOVINY, 27. 6. 2003]

Fond, který chce pomoci řešit nezaměstnanost

Adéla Vychodilová

Evropský sociální fond (ESF) je dalším ze strukturálních fondů Evropské unie, z něhož budou poskytovány finanční prostředky na pomoc České republiky. Zaměřuje se především na podporu projektů, které se snaží bojovat s nezaměstnaností a řeší problematiku rozvoje lidských zdrojů.

[MF DNES, 12. 8. 2003]

Rozvoj bydlení I

Alois Andrlé

Recenze informuje o sborníku, který vydala Česká společnost pro rozvoj bydlení. První svazek sborníku obsahuje příspěvky přednesené na mezinárodním kolokviu v Táboře v říjnu 2001 „Aktuálně o bydlení a bytové výstavbě v České republice“, dále příspěvky s poznatky a náměty ze zahraničí a soubor informací k různým tématům navazujícím na základní otázky bydlení, bytové politiky a bytové výstavby.

[STAVITEL, 18. 6. 2003]

-tb-